

Geografia – klasa 5

Wymagania edukacyjne

Dział 1. Mapy – źródła informacji geograficznej

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
1. Mapy – obraz Ziemi	Wie, czym jest mapa; zna jej elementy i rodzaje skali; oblicza prostą odległość; wie, kiedy korzystać z mapy.	Wyjaśnia skalę; odczytuje i zamienia skalę liczbową na mianowaną; korzysta z legendy.	Zamienia różne rodzaje skali; porównuje wielkość skal.	Porządkuje skale; oblicza odległości; odczytuje obiekty z map i wyjaśnia znaczenie mapy.	Łączy skalę ze szczegółowością mapy; sprawnie oblicza odległości i dobiera mapę do zadania.
2. Ukształtowanie terenu na mapie	Rozróżnia wysokość względną i bezwzględną; odczytuje wysokości; zna podstawowe formy terenu i barwy hipsometryczne.	Poprawnie zapisuje wysokości; wie, czym jest poziomica; rozpoznaje formy terenu oraz stok stromy i łagodny.	Zna zasady rysunku poziomicowego; odczytuje wysokości między poziomcami i rozpoznaje formy terenu.	Wyjaśnia powstawanie rysunku poziomicowego; czyta mapę poziomicową; rozróżnia mapę ogólnogeograficzną i tematyczną.	Wykonuje rysunek poziomicowy; opisuje teren z mapy hipsometrycznej; podaje przykłady map i dawnych sposobów przedstawiania rzeźby.
3. Różnorodność krajobrazów Polski	Wie, czym jest krajobraz; zna jego składniki i pasy krajobrazowe Polski; odczytuje krainy z mapy.	Wyjaśnia pojęcie krainy geograficznej; przyporządkowuje krainy do pasów; charakteryzuje pas swojej miejscowości.	Zna cechy pasów krajobrazowych i procesy je kształtujące; rozpoznaje pasy na mapie.	Porównuje pasy; rozpoznaje je z opisu i ilustracji; wyjaśnia pasowy układ rzeźby Polski.	Charakteryzuje pasy na podstawie map i wskazuje krainy geograficzne na mapie konturowej.
4. Ocena krajobrazu najbliższej okolicy	Wie, kiedy ocenia się krajobraz; wskazuje miejsca atrakcyjne krajobrazowo.	Zna czynniki wpływające na atrakcyjność krajobrazu; ocenia miejsca w swoim otoczeniu.	Zna etapy badania krajobrazu i uzasadnia własną ocenę miejsc.	Planuje badanie krajobrazu i przygotowuje potrzebne materiały.	Przeprowadza badanie, analizuje wyniki, wyciąga wnioski i proponuje korzystne zmiany.

Dział 2. Krajobrazy Polski

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
6. Tatry – krajobraz wysokogórski	Wskazuje Tatry; zna najwyższy szczyt, cechy gór, piętra roślinne i zasady bezpieczeństwa.	Wskazuje Rysy i Gerlach; zna pojęcia górskie, roślinność, pogodę, ochronę przyrody i czyta mapę turystyczną.	Porównuje Tatry z Alpami i Himalajami; opisuje krajobraz Tatr; zna zajęcia mieszkańców Podhala i inne góry Polski.	Wyjaśnia procesy kształtujące Tatry; łączy wysokość z pogodą i roślinnością; analizuje mapę turystyczną.	Wyjaśnia powstawanie rzeźby i dolin U-kształtnych; porównuje góry; opisuje kulturę Podhala i planuje wycieczkę.
7. Wyżyna Krakowsko-Częstochowska	Wskazuje wyżynę, Kraków i Częstochowę; zna wapień, cechy wyżyny wapiennej i park narodowy.	Wyjaśnia powstawanie wapieni i pojęcie ostańca; wskazuje atrakcje regionu.	Zna nazwę Jura; wyjaśnia powstawanie ostańców i jaskiń; zna Ojcowski PN, chronione gatunki, gospodarkę i zabytki.	Opisuje krajobraz; zna przykłady jaskiń, Orle Gniazda i ważne zabytki Krakowa.	Wyjaśnia nazwę Jura i pojęcie skamieniałości; uzasadnia atrakcyjność turystyczną regionu i Krakowa.
8. Nizina Mazowiecka	Wskazuje Nizinę Mazowiecką, miasta i rzeki; zna cechy krajobrazu.	Wskazuje inne niziny; wyjaśnia pojęcie równiny; zna czynniki kształtujące region i Kampinoski PN.	Opisuje rzeźbę, rzeki i gospodarcze wykorzystanie regionu.	Wyjaśnia powstawanie meandrów, starorzeczy i wydym; opisuje wpływ człowieka.	Wyjaśnia rolę łądogłodu i znaczenie Puszczy Kampinoskiej dla Warszawy.
9. Pojezierze Mazurskie	Wskazuje region; zna cechy pojezierzy, największe jezioro Polski i rolę łądogłodu.	Wskazuje inne pojezierza; opisuje krajobraz i zajęcia mieszkańców.	Wyjaśnia powstawanie i typy jezior; zna przykłady jezior i wykorzystanie regionu.	Wyjaśnia powstanie krajobrazu; porównuje Mazury z Niziną Mazowiecką; opisuje wykorzystanie walorów przyrodniczych.	Rozróżnia rzeźbę staro- i młodogłacienną; porównuje pojezierza i zna osobliwości przyrodnicze Mazur.
10. Pobreże Słowińskie	Wskazuje region; zna procesy wybrzeża, cechy krajobrazu, wybrzeże niskie i wysokie oraz największe jezioro przybrzeżne.	Wskazuje inne pobreża; opisuje krajobraz i zajęcia mieszkańców.	Wyjaśnia pojęcia: wydma, klif, mierzeja, ujście rzeki, jezioro przybrzeżne; zna ochronę brzegu i atrakcje.	Wyjaśnia powstawanie jezior przybrzeżnych, wydym i niszczenie klifu; opisuje Słowiński PN.	Łączy działalność morza, wiatru i rzek z typem wybrzeża; rozróżnia działalność budującą i niszczącą; wyjaśnia rozwój turystyki.
11. Warszawa – krajobraz wielkomiejski	Wskazuje Warszawę; zna cechy wielkiego miasta i najważniejsze miejsca.	Opisuje położenie Warszawy; wie, co przyciąga ludzi do dużych miast; krótko charakteryzuje miasto.	Zna zalety i wady życia w mieście oraz jego charakterystyczne części.	Opisuje życie i zmiany w dużym mieście; charakteryzuje części Warszawy i infrastrukturę.	Zna podstawy historii Warszawy, opisuje dolinę Wisły i działania poprawiające komfort życia.

12. Wyżyna Śląska – krajobraz miejsko-przemysłowy	Wskazuje Wyżynę Śląską; zna miasta, rolę węgla i cechy krajobrazu przemysłowego.	Zna gałęzie przemysłu, zastosowania węgla i negatywne skutki przemysłu dla środowiska.	Wyjaśnia powstawanie węgla i pojęcie przemysłu; opisuje krajobraz regionu.	Wyjaśnia rozwój dużych miast i przekształcenie krajobrazu przez przemysł.	Łączy występowanie surowców z krajobrazem; podaje działania poprawiające stan środowiska.
13. Wyżyna Lubelska – krajobraz rolniczy	Wskazuje Wyżynę Lubelską; zna less, charakterystyczne gleby i cechy krajobrazu rolniczego.	Zna warunki rozwoju rolnictwa, główne uprawy i wąwozy lessowe; opisuje pracę rolnika.	Opisuje less i powstawanie wąwozów; wyjaśnia żyzność gleby; opisuje wieś i zna miasta regionu.	Wskazuje dobre obszary rolnicze; zna budowę gleby, czarnoziemy i atrakcje Wyżyny Lubelskiej.	Wyjaśnia żyzność i sposoby poprawy gleby; zna inne żyzne gleby; porównuje wieś rolniczą i podmiejską.

Dział 3. Łądy i oceany na Ziemi

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
15. Łądy i oceany. Model Ziemi	Wskazuje południki, równoleżniki, równik, południki 0° i 180°, zwrotniki, koła podbiegunowe, bieguny, kontynenty i oceany.	Wyjaśnia, czym jest globus; zna podział na półkule, strefę międzyzwrotnikową i okołobiegunową oraz pojęcia kontynent i ocean.	Wyjaśnia pojęcia: południk, równoleżnik, oś Ziemi, morze, wyspa, archipelag, cieśnina i wszechocean; opisuje położenie kontynentów.	Opisuje znaczenie południków i równoleżników, strefy oświetlenia; porządkuje kontynenty według wielkości; wyjaśnia nazwę „błękitna planeta”.	Wyjaśnia różnice w obrazie siatki na mapie i globusie oraz pochodzenie nazw kontynentów.
16. Wielkie podróże geograficzne	Zna cele i czas wielkich podróży; wymienia podróżników; zna cel wyprawy Kolumba i odczytuje trasy wypraw z mapy.	Zna osiągnięcia wielkich odkryć; wskazuje trasę Magellana oraz ważne obiekty na trasach wypraw.	Opisuje osiągnięcia odkrywców i wskazuje obszary słabo poznane.	Zna polskich podróżników i wskazuje miejsca trudne do zbadania.	Opisuje osiągnięcia Polaków, wskazuje miejsca ich badań i przedstawia odkrycia na osi czasu.
17. Klimat – wykresy i mapy	Wyjaśnia pojęcie klimatu; zna jego składniki; odczytuje podstawowe dane z klimatogramu.	Odróżnia pogodę od klimatu; czyta table, wykresy i mapy klimatyczne; zna strefę klimatyczną Polski.	Zna sposoby prezentacji danych; wyjaśnia klimatogram, strefę klimatyczną i amplitudę; oblicza średnią temperaturę; zna strefy klimatyczne.	Oblicza amplitudę, analizuje klimatogramy i wskazuje strefy klimatyczne na mapie.	Opisuje klimat na podstawie klimatogramu i samodzielnie wykonuje klimatogram.

Dział 4. Krajobrazy świata

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
19. Lasy równikowe i lasy strefy umiarkowanej	Wie, gdzie występują oba typy lasów; odczytuje temperaturę i opady; zna ich podstawowe cechy.	Wskazuje obszary na mapie; zna warstwy lasu, przykłady roślin i zwierząt oraz znaczenie lasów.	Analizuje klimatogramy; opisuje klimat obu lasów i życie w lesie równikowym.	Opisuje krajobrazy i przystosowania organizmów; wyjaśnia pojęcie epifit.	Porównuje oba lasy; wyjaśnia zależności klimat–rośliny–zwierzęta–ludzie; opisuje rdzennych mieszkańców Amazonii i Kotliny Konga.
20. Sawanna i step	Wie, gdzie występują; odczytuje klimatogram i zna cechy sawanny oraz stepu.	Wskazuje obszary na mapie; definiuje sawannę i step; zna typowe rośliny i zwierzęta.	Analizuje klimat; opisuje klimat i gospodarcze wykorzystanie; zna inne nazwy stepów.	Opisuje krajobraz, przystosowania organizmów i życie ludzi.	Porównuje sawannę i step; wyjaśnia zależności środowiskowe; opisuje walory turystyczne sawanny.
21. Pustynia gorąca i lodowa	Wie, gdzie występują pustynie; wyjaśnia pojęcie pustyni; odczytuje klimatogram i zna cechy obu typów.	Wskazuje pustynie na mapie; zna przyczyny ich powstawania oraz typowe rośliny i zwierzęta.	Analizuje klimatogramy; opisuje klimat i gospodarcze wykorzystanie pustyni.	Opisuje krajobrazy, przystosowania organizmów i życie ludzi.	Porównuje oba typy pustyni; wyjaśnia zależności środowiskowe oraz nazwy Arktyka, Antarktyka i Antarktyda.
22. Tajga i tundra	Wie, gdzie występują; wyjaśnia pojęcia tajga i tundra; odczytuje klimatogram i zna cechy krajobrazów.	Wskazuje obszary na mapie; wyjaśnia zróżnicowanie roślinności; zna typowe rośliny i zwierzęta.	Analizuje klimat; opisuje klimat tajgi i tundry oraz gospodarcze wykorzystanie tajgi.	Porównuje krajobrazy; opisuje przystosowania organizmów i życie ludzi.	Wyjaśnia zależności między klimatem, przyrodą i życiem ludzi oraz powstawanie wieloletniej zmarzliny.
23. Krajobraz śródziemnomorski	Wie, gdzie występuje; odczytuje klimatogram i zna cechy krajobrazu.	Wskazuje obszary na mapie i zna typowe rośliny oraz zwierzęta.	Zna obszary w Europie; wyjaśnia pojęcie makia; analizuje klimat i zna rośliny uprawne.	Opisuje krajobraz; wyjaśnia jego atrakcyjność turystyczną i wskazane cechy życia mieszkańców.	Wyjaśnia wpływ człowieka na krajobraz i symbolikę wybranych roślin śródziemnomorskich.
24. Himalaje – krajobraz wysokogórski	Wskazuje Himalaje; zna najwyższy szczyt i cechy krajobrazu wysokogórskiego.	Zna wysokość Mount Everestu, piętra roślinne i życie mieszkańców.	Wyjaśnia pojęcia lodowiec i granica wieloletniego śniegu; opisuje roślinność i klimat.	Zna inne nazwy Everestu; wyjaśnia powstawanie lodowców, trudne warunki życia i zna polskich himalaistów.	Porównuje Himalaje z Tatrami; wyjaśnia różnice między stokami, określenie „dach świata” i zna pierwszych zdobywców Everestu.

25. Strefowość i piętrowość	Zna strefy klimatyczne i roślinne; opisuje zmianę temperatury od równika do biegunów i wraz z wysokością.	Zna strefy krajobrazowe; opisuje ich różnice i wskazuje strefę, w której mieszka.	Wyjaśnia pojęcie strefy krajobrazowej; zna czynniki różnicujące krajobrazy i klimat oraz istotę piętrowości.	Wyjaśnia pasowy układ stref, przyczyny różnych klimatów i pojęcie krajobrazu astrefowego.	Wyjaśnia związki elementów środowiska oraz różnice i zależności między strefowością, astrefowością i piętrowością.
------------------------------------	---	---	--	---	--

Podsumowania działów: uczeń utrwała i wykorzystuje wiadomości oraz umiejętności z lekcji danego działu.

Geografia – klasa 6

Wymagania edukacyjne

Dział 1. Ziemia we wszechświecie. Orientacja na Ziemi

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
1. Ziemia w Układzie Słonecznym	Zna podstawowe pojęcia astronomiczne, planety i miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym; wymienia ruchy Ziemi.	Rozróżnia gwiazdę i planetę; podaje planety w kolejności; zna modele Układu Słonecznego oraz wschód i zachód Słońca.	Zna planety karłowate i planetoidy; dzieli planety na skaliste i gazowe; porównuje model geocentryczny i heliocentryczny; opisuje pozorną wędrówkę Słońca.	Opisuje modele Układu Słonecznego, powstanie wszechświata i Drogę Mleczną; obserwuje i mierzy wysokość Słońca.	Porównuje Słońce, Ziemię i Księżyc; zna gwiazdozbiory; analizuje wędrówkę Słońca i jej zależność od pory dnia i roku.
2. Ruch obrotowy Ziemi	Wyjaśnia ruch obrotowy Ziemi, jego kierunek, czas trwania i skutki.	Wyjaśnia pojęcie doby; łączy ruch obrotowy z rachubą czasu; zna czas słoneczny, strefowy i urzędowy.	Czyta mapę stref czasowych; zna linię zmiany daty; podaje wpływ ruchu obrotowego na przyrodę i życie człowieka.	Wyjaśnia podział na strefy czasowe i zmianę daty po przekroczeniu południka 180°.	Określa strefy czasowe państw; porównuje czas słoneczny i oblicza różnice czasu strefowego.
3. Ruch obiegowy Ziemi	Wyjaśnia ruch obiegowy, jego czas i skutki; zna daty rozpoczęcia astronomicznych pór roku.	Zna rok przestępny, nachylenie osi Ziemi, ważne równoleżniki, dzień i noc polarną oraz pojęcie zenitu.	Wyjaśnia równonoc i przesilenia; opisuje oświetlenie Ziemi i zna strefy oświetlenia.	Wyjaśnia występowanie pór roku; określa miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz długość dnia i nocy.	Łączy długość dnia i nocy z miejscem wschodu i zachodu Słońca; zna pas i znaki zodiaku.
4. Oświetlenie Ziemi a klimat i krajobraz	Zna czynniki wpływające na ogrzewanie Ziemi, strefy oświetlenia i przykłady stref klimatycznych oraz krajobrazowych.	Wskazuje granice stref oświetlenia; zna skutki różnego oświetlenia oraz strefy klimatyczne i krajobrazowe.	Charakteryzuje i wskazuje na mapie strefy oświetlenia, klimatyczne i krajobrazowe; podaje skutki przyrodnicze.	Wyjaśnia związek kąta padania promieni z ilością energii oraz zależność między strefami oświetlenia, klimatu, roślinności i krajobrazu.	Wyjaśnia, dlaczego granice stref nie zawsze biegną wzdłuż równoleżników; zna pojęcie ustłonecznienia i odczytuje je z mapy.
5. Szerokość geograficzna	Wskazuje równoleżniki i półkule; zna ich wartości oraz kierunki N i S używane do zapisu szerokości.	Zna cechy równoleżników; odczytuje i zapisuje szerokość do 10°; zna szerokości ważnych równoleżników i biegunów.	Odczytuje szerokość geograficzną do 1° i wie, dlaczego dla równika nie podaje się kierunku.	Łączy skalę mapy z dokładnością odczytu; porządkuje miejsca według szerokości geograficznej.	Wyjaśnia pojęcie szerokości geograficznej i odczytuje ją do 1'.
6. Długość geograficzna	Wskazuje południki i półkule; zna ich wartości oraz kierunki E i W używane do zapisu długości.	Zna cechy południków; odczytuje i zapisuje długość do 10°; wie, kiedy nie podaje się kierunku.	Odczytuje długość geograficzną do 1° i wyjaśnia zapis południków 0° i 180°.	Łączy skalę mapy z dokładnością odczytu; porządkuje miejsca według długości geograficznej.	Wyjaśnia pojęcie długości geograficznej i odczytuje ją do 1'.
7. Rozciągłość równoleżnikowa i południkowa	Wyjaśnia współrzędne geograficzne; określa szerokość i długość; wie, której współrzędnej używa się do obliczania rozciągłości.	Określa położenie punktów za pomocą współrzędnych; wyjaśnia oba rodzaje rozciągłości.	Wyjaśnia zastosowanie współrzędnych; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową.	Wskazuje obiekty na mapach na podstawie współrzędnych i stosuje zasady obliczania rozciągłości.	Wyjaśnia wpływ rozciągłości geograficznej na cechy przyrodnicze regionu.
8. Współrzędne geograficzne w terenie	Rozpoznaje południki i równoleżniki; odróżnia siatkę geograficzną od kartograficznej.	Wyjaśnia oba rodzaje siatek; odczytuje współrzędne i rozpoznaje obiekty na ich podstawie.	Zna siatkę kilometrową i skorowidzową; wie, na jakich mapach się je stosuje i kiedy przydaje się nawigacja satelitarna.	Rozpoznaje siatki na mapach; analizuje mapę topograficzną i odczytuje współrzędne z mapy cyfrowej.	Posługuje się urządzeniami lokalizacyjnymi; wyznacza współrzędne w terenie i wyjaśnia odczyt z mapy cyfrowej.

Dział 2. Geografia Europy

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
10. Europa – położenie i ukształtowanie	Wskazuje Europę; zna podstawowe elementy linii brzegowej, największe wyspy, półwyspy, morza, zatoki oraz główne niziny, wyżyny, góry i najwyższy szczyt.	Określa położenie i granice Europy; wskazuje skrajne punkty oraz największe formy rzeźby.	Określa położenie Polski; zna skrajne punkty Europy i ich współrzędne; opisuje linię brzegową, rzeźbę i depresje.	Opisuje granice Europy, oblicza rozciągłość; zna podział Europy i proces powstawania gór.	Wyjaśnia wpływ rozciągłości i ruchów górotwórczych; rozpoznaje elementy Europy na mapie konturowej i opisuje typy wybrzeży.
11. Klimat Europy	Wyjaśnia klimat i podstawowe pojęcia; odczytuje strefy klimatyczne Europy.	Zna czynniki klimatotwórcze i wskazuje typy klimatów Europy.	Opisuje wpływ czynników klimatotwórczych; rozróżnia czynniki strefowe i astrefowe; czyta klimatogramy.	Charakteryzuje klimaty Europy; wyjaśnia kontynentalizm i klimat górski.	Wyjaśnia klimat przejściowy oraz przyczyny różnic klimatycznych na tej samej szerokości lub długości.
12. Podział polityczny Europy i UE	Zna przykłady największych państw Europy; wyjaśnia, czym jest UE; zna euro i przykłady państw członkowskich.	Wskazuje największe państwa; zna przyczyny powstania UE, datę wejścia Polski oraz symbole UE.	Wyjaśnia pojęcie państwa; zna najmniejsze kraje, przyczyny zmian politycznych, początki integracji i korzyści Polski z UE.	Wyjaśnia terytorium zależne i region autonomiczny; opisuje zmiany granic po II wojnie i główne instytucje UE.	Wskazuje członków i państwa spoza UE; zna Schengen, strefę euro i brexit; opisuje rolę UE w przemianach Europy.

13. Ludność Europy	Zna podstawowe dane o ludności; wyjaśnia przyrost naturalny, migracje i gęstość zaludnienia; czyta wykresy i tabele.	Wyjaśnia emigrację, imigrację i saldo migracji; zna przyczyny spadku ludności, starzenia się społeczeństw i różnice gęstości.	Opisuje zmiany ludności; oblicza gęstość i przyrost rzeczywisty; wskazuje obszary różnej gęstości i skutki starzenia.	Analizuje rozmieszczenie ludności, przyczyny różnic i dane demograficzne; formułuje wnioski.	Ocenia społeczne, ekonomiczne i kulturowe skutki migracji w Europie.
14. Paryż i Londyn – europejskie metropolie	Wyjaśnia pojęcia miasto i urbanizacja; wskazuje Londyn i Paryż.	Zna czynniki miastotwórcze, funkcje miast i podstawowe informacje o obu metropoliach; charakteryzuje krajobraz wielkomiejski.	Opisuje rozwój miast i ich funkcje; wyjaśnia aglomerację; zna zalety i wady życia w wielkim mieście.	Wyjaśnia obszar metropolitalny; opisuje położenie, rozwój i komunikację Paryża i Londynu.	Porównuje Londyn i Paryż oraz wyjaśnia przyczyny i skutki zróżnicowania demograficznego metropolii.
15. Źródła energii w Europie	Wyjaśnia źródła energii, surowce odnawialne i nieodnawialne, źródła alternatywne, energię geotermalną i smog.	Klasyfikuje źródła energii; zna rodzaje elektrowni i przykłady wpływu człowieka na środowisko.	Wyjaśnia OZE; wskazuje sposoby pozyskiwania energii w krajach Europy; zna wady i zalety źródeł oraz czyta dane z map i wykresów.	Opisuje energetykę wybranych państw, miejsca wydobywania surowców i domowe zastosowania OZE.	Łączy warunki przyrodnicze z wykorzystywanymi źródłami energii; wyjaśnia wzrost udziału OZE i zrównoważony rozwój.
16. Islandia – wulkany i trzęsienia ziemi	Wskazuje Islandię; wyjaśnia litosferę i płytę litosfery; zna zjawiska na granicach płyt.	Wyjaśnia wulkan, trzęsienie ziemi, gejzer, magmę, lawę i energię geotermalną; zna cechy krajobrazu Islandii.	Opisuje położenie Islandii, skutki położenia na granicy płyt i niszczącą działalność wulkanów.	Wyjaśnia wulkaniczny charakter Islandii; analizuje mapy płyt, wulkanów i trzęsień; opisuje atrakcje.	Łączy ruch płyt z wulkanami i trzęsieniami; ocenia wpływ wulkanów na ludzi oraz zalety i wady izolacji wyspy.
17. Nowoczesny przemysł i usługi we Francji	Wskazuje Francję; zna pojęcie gospodarki, sektory, handel międzynarodowy i przykłady urządzeń high-tech.	Opisuje położenie; wyjaśnia przemysł, rolnictwo, usługi, eksport i import; czyta dane gospodarcze i wskazuje najważniejszy sektor.	Zna cechy krajobrazu, PKB i strukturę zatrudnienia; dzieli przemysł według technologii; zna technopolis, produkty i atrakcje Francji.	Opisuje środowisko Francji, przemysł high-tech i technopolis; charakteryzuje przemysł, kulturę i turystykę.	Wyjaśnia terytoria zależne; porównuje Francję z Polską i ocenia znaczenie nowoczesnego przemysłu oraz usług.
18. Temat niewyszczególniony w materiale źródłowym	—	—	—	—	—
19. Turystyka w Europie Południowej	Wyjaśnia pojęcia turysta i turystyka; zna czynniki sprzyjające turystyce i przykłady państw Europy Południowej.	Wyjaśnia atrakcyjność i walory turystyczne; wskazuje państwa i przyczyny rozwoju turystyki.	Wyjaśnia infrastrukturę turystyczną; zna walory przyrodnicze i kulturowe regionu.	Charakteryzuje walory; rozpoznaje zabytki; łączy turystykę z klimatem i komunikacją; ocenia korzyści i zagrożenia masowej turystyki.	Wyjaśnia związek turystyki z przyrodą i dziedzictwem śródziemnomorskim; zna walory krajów alpejskich i zasady odpowiedzialnej turystyki.

Dział 3. Sąsiedzi Polski

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
21. Przemiany przemysłu Niemiec	Wskazuje Niemcy, stolicę i sąsiadów; wyjaśnia pojęcie przemysłu.	Opisuje położenie, krajiny i rzeki Niemiec; wyjaśnia strukturę przemysłu; zna przykłady eksportu.	Opisuje środowisko; wskazuje Nadrenię Północną-Westfalię; zna przyczyny zmian przemysłu, jego cechy i sposoby wykorzystania terenów poprzemysłowych.	Charakteryzuje gospodarkę, rozwój Zagłębia Ruhry, restrukturyzację i przemysł 4.0.	Opisuje przemiany przemysłu Niemiec, porównuje dawną i obecną strukturę; dostrzega znaczenie relacji polsko-niemieckich i zna pojęcie Ruhrpolen.
22. Litwa i Białoruś – dziedzictwo kulturowe	Wskazuje Litwę i Białoruś; zna podstawowe informacje geograficzne.	Opisuje położenie; wyjaśnia dziedzictwo kulturowe i zna atrakcje turystyczne.	Przedstawia zarys relacji historycznych z Polską; opisuje środowisko i atrakcje obu krajów.	Przedstawia informacje o polityce międzynarodowej i wskazuje walory przyrodnicze oraz kulturowe.	Porównuje środowisko geograficzne Litwy i Białorusi oraz charakteryzuje ich relacje z Polską.
23. Czechy i Słowacja – przyroda i turystyka	Wskazuje Czechy i Słowację; zna podstawowe informacje geograficzne.	Opisuje położenie i główne atrakcje; wyjaśnia dużą popularność tych krajów wśród polskich turystów.	Opisuje środowisko i atrakcje; wskazuje cechy sprzyjające turystyce; wyjaśnia cieplice i opisuje Morawski Kras.	Podaje atrakcje turystyczne, rekreacyjne i sportowe; opisuje znaczenie Pragi i wydarzeń kulturowych.	Porównuje środowisko Czech i Słowacji oraz charakteryzuje relacje Polski z południowymi sąsiadami.
24. Rosja – przyroda i gospodarka	Wskazuje Rosję; zna podstawowe informacje, strefy klimatyczne i krajobrazowe oraz pojęcia Syberia, tajga i tundra.	Opisuje położenie; oblicza rozciągłość i wymienia strefy klimatyczne oraz krajobrazowe.	Wskazuje główne formy rzeźby, rzeki i jeziora; zna wieloletnią zmarzlinę i kolej transsyberyjską.	Wyjaśnia skutki dużej rozciągłości; charakteryzuje strefy i strukturę PKB.	Charakteryzuje gospodarkę z map i danych; analizuje sytuację demograficzną, problemy społeczne i polityczne, zmiany polityczne oraz relacje z Polską i Europą.
25. Ukraina – problemy społeczne, polityczne i gospodarcze	Wskazuje Ukrainę i zna podstawowe informacje geograficzne.	Opisuje położenie oraz wymienia problemy społeczne, polityczne i gospodarcze.	Wyjaśnia przyczyny problemów; charakteryzuje gospodarkę i wyjaśnia pojęcie aneksji Krymu.	Wyjaśnia wpływ niedawnej przeszłości na ludność i problemy społeczne; wskazuje możliwości i zagrożenia rozwoju.	Analizuje sytuację demograficzną; charakteryzuje relacje Polski z Ukrainą oraz wpływ Rosji na politykę i gospodarkę Ukrainy.

Uwaga: w materiale źródłowym po lekcji 17 występuje pusta pozycja bez treści, a następnie lekcja 19. Nie uzupełniano brakującego tematu 18, aby nie dodawać treści spoza źródła.

Podsumowania działów: uczeń utrwała i wykorzystuje wiadomości oraz umiejętności z lekcji danego działu.

Geografia – klasa 7

Wymagania edukacyjne

Dział 1. Środowisko przyrodnicze Polski na tle środowiska przyrodniczego Europy

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
1., 2. Położenie geograficzne Polski (1.1)	Wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie; podaje nazwy stolic sąsiadów Polski; podaje powierzchnię Polski; wskazuje na mapie przebieg granic Polski, w tym lądowych i morskich; wyjaśnia pojęcia terytorium państwa, granica państwa.	Na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje cechy położenia Polski w Europie; określa, w jaki sposób zostały wytyczone granice Polski (w tym granica morska); wymienia skrajne punkty terytorium Polski i Europy; odczytuje długość i szerokość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy.	Omawia cechy położenia Polski w Europie; rozróżnia konsekwencje położenia geograficznego, ekonomicznego i politycznego Polski w Europie; podaje, jak określić położenie geograficzne Polski; wyjaśnia pojęcia rozciągłość południkowa i rozciągłość równoleżnikowa.	Omawia konsekwencje przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne położenia Polski nad Morzem Bałtyckim i w Europie; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.	Wyjaśnia przyrodnicze konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski; omawia pojęcia: wyłączna strefa ekonomiczna i wody terytorialne.
3., 4. Ukształtowanie powierzchni Polski (1.2)	Zna i wyjaśnia pojęcia: erozja, akumulacja, łądogłód, ruchy górotwórcze (faldowania); podaje nazwy najwyższej i najniższej położonych punktów w Polsce; wymienia pasy ukształtowania powierzchni; podaje podstawowe cechy ukształtowania powierzchni Polski; wymienia i wskazuje na mapie największe łańcuchy górskie Polski; wymienia i wskazuje na mapie obszar objęty ostatnim zlodowaceniem.	Zna i wyjaśnia pojęcia: rzeźba terenu, proces geologiczny, zlodowacenie; wymienia procesy geologiczne kształtujące rzeźbę terenu Polski; wskazuje na mapie pasy ukształtowania terenu, podaje przykłady krain geograficznych; wymienia formy krajobrazu polodowcowego; podaje, jakie są typy gór wyróżnione ze względu na sposób powstania.	Charakteryzuje w sposób ogólny rzeźbę terenu Polski; opisuje proces powstawania gór fałdowych i zrębowych, podaje przykłady gór w Polsce i w Europie; podaje przykłady gór powstałych w poszczególnych orogenezach; opisuje, na czym polega odmłodzenie rzeźby gór; wyjaśnia, jak powstawały wybrane formy polodowcowe: moreny, sandry, jeziora, pradoliny, glazy narzutowe; wyjaśnia, na czym polega pasowość rzeźby.	Przedstawia wpływ zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni Polski (na krajobraz górski i krajobraz pojezierny); przedstawia wpływ ruchów górotwórczych w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski; charakteryzuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni; podaje różnice między rzeźbą staroglacjalną a rzeźbą młodoglacjalną.	Wyjaśnia, czym jest tabela stratygraficzna; przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy oraz wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne, mające wpływ na ukształtowanie krajobrazu Polski; charakteryzuje formy rzeźby polodowcowej.
5., 6. Klimat Polski (1.3)	Zna i wyjaśnia pojęcia: pogoda, klimat, masa powietrza, okres wegetacyjny; wymienia czynniki wpływające na klimat; podaje, jaki typ klimatu występuje w Polsce; wymienia podstawowe cechy klimatu Polski; odczytuje informacje z wykresu klimatycznego (klimatogramu).	Prezentuje czynniki kształtujące klimat Polski; charakteryzuje cechy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego; określa, czym jest amplituda temperatury powietrza, potrafi ją obliczyć; odczytuje informacje z map klimatycznych.	Wyjaśnia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Polski; wyjaśnia pojęcie przejściowości klimatu; wymienia cechy świadczące o przejściowości naszego klimatu; opisuje cechy klimatu na podstawie wykresu klimatycznego; wymienia masy powietrza kształtujące klimat Polski.	Opisuje wpływ mas powietrza na zróżnicowanie pogody w Polsce; przedstawia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę; prezentuje informacje z zakresu prognozowania pogody.	Wyjaśnia przyczyny zróżnicowania klimatycznego Polski; opisuje klimat wybranych regionów Polski; wyjaśnia zależność między klimatem a roślinnością na przykładzie klimatu górskiego; prezentuje wyszukane przez siebie informacje z zakresu zmian klimatu.
7. Rzeki Polski na tle rzek Europy (1.4)	Zna i wyjaśnia pojęcia: system rzeczny, źródło, ujście, dorzecze, dział wodny, stan wody w rzece, wezbranie, niżówka, powódź; wymienia charakterystyczne odcinki rzeki (biegi rzeki); podaje nazwy największych rzek Polski; odczytuje z mapy nazwy rzek Europy; wymienia sposoby zasilania rzek.	Wyjaśnia pojęcia zlewisko, obszar bezodpływowy; wskazuje dział wodny na mapie; charakteryzuje rzekę w poszczególnych biegach; rozpoznaje rodzaje ujść rzecznych; wskazuje na mapie największe rzeki Polski; wymienia cechy sieci rzecznej Polski.	Wyjaśnia pojęcie asymetrii dorzeczy; wymienia czynniki środowiska wpływające na systemy rzeczne; wyjaśnia zależność między sposobem zasilania rzeki a stanami wody w ciągu roku.	Opisuje walory przyrodnicze Wisły i Odry; podaje przykłady rzek należących do poszczególnych zlewisk; wyjaśnia wpływ czynników środowiska na systemy rzeczne; wskazuje obszary zagrożenia powodziowego w Polsce (np. na podstawie portalu ISOK).	Rozpoznaje rzeki Polski na mapie konturowej; wskazuje następstwa gospodarcze związane z różnymi stanami wód w rzekach Polski.
8. Główne typy gleb w Polsce (1.5)	Wyjaśnia pojęcie gleba; podaje składniki gleby; wymienia gleby występujące w Polsce.	Opisuje proces powstawania gleby; Zna i wyjaśnia pojęcia: profil glebowy, gleba antropogeniczna, żyzność gleby, degradacja (erozja) gleby; podaje, które gleby są żyzne, a które mało żyzne.	Wyjaśnia różnice między glebami strefowymi a astrefowymi, podaje przykłady gleb występujących w Polsce należących do obu grup; wymienia czynniki sprzyjające degradacji gleby; wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu gleb w Polsce; wskazuje na mapie miejsca występowania poszczególnych rodzajów gleb.	Opisuje czynniki wpływające na zróżnicowanie gleb w Polsce; opisuje cechy gleb na podstawie profili glebowych.	Wyjaśnia zależność między rodzajem gleby a jej rolniczym wykorzystaniem.
9. Różnorodność lasów w Polsce (1.6)	Podaje podział lasów ze względu na stan gatunkowy: bory, grądy, olsy, łągi; wymienia warstwy lasu; określa znaczenie lasów dla przyrody i człowieka.	Wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-kulturowe wpływające na zróżnicowanie lasów w Polsce; Wyjaśnia pojęcie wskaźnik lesistości i podaje wartość wskaźnika lesistości dla Polski.	Charakteryzuje lasy Polski, podaje miejsce występowania poszczególnych typów lasów;.	Wyjaśnia zależność między rodzajem lasu a elementami środowiska przyrodniczego (glebą, wodą, klimatem); porównuje skład gatunkowy lasów w Polsce na przestrzeni lat.	Określa przyczyny zagrożeń lasów i proponuje sposoby zapobiegania tym zagrożeniom; wyszukuje dane na temat państw w Europie o większej lub mniejszej lesistości niż Polska; podaje przykłady działań obywatelskich służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego Polski.
10. Formy ochrony przyrody w Polsce (1.7)	Wyjaśnia pojęcie środowisko przyrodnicze; wymienia motywy ochrony przyrody; wymienia najważniejsze formy ochrony przyrody w Polsce (park	Wskazuje na mapie Polski parki narodowe wymienia działania, które może prowadzić sam w celu ochrony przyrody; wymienia motywy ochrony przyrody.	Podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu.	Omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy wymienia inne formy ochrony przyrody niż parki narodowe, parki krajobrazowe i rezerваты przyrody (np.	Wyjaśnia, na czym polega koncepcja zrównoważonego rozwoju; podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.

	narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody).			stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu).	
11. Surowce mineralne Polski (1.8)	Podaje podział surowców mineralnych ze względu na ich sposób wykorzystania.	Omawia podział surowców mineralnych ze względu na ich wykorzystanie, podaje przykłady surowców należących do różnych grup.	Opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych Polski na podstawie mapy tematycznej.	Omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski.	Opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.
12. Morze Bałtyckie (1.9)	Na podstawie mapy określa położenie Morza Bałtyckiego; wymienia główne cechy fizyczne Morza Bałtyckiego.	Zna i wyjaśnia pojęcia: mierzeja, klif, degradacja wód, zatoka, cieśnina; podaje przyczyny małego zasolenia Morza Bałtyckiego; wymienia gatunki roślin i zwierząt występujące w naszym morzu; wskazuje na mapie państwa nadbałtyckie.	Charakteryzuje całościowo środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego; na podstawie mapy opisuje linię brzegową Morza Bałtyckiego (podaje nazwy wysp, półwyspów, cieśnin); wskazuje przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego.	Omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego.	Wyjaśnia, jak formowało się Morze Bałtyckie; proponuje działania wpływające na ochronę wód Morza Bałtyckiego.

Dział 2. Społeczeństwo Polski na tle społeczeństwa Europy

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
14. Podział administracyjny Polski (2.1)	Wyjaśnia pojęcie podział administracyjny; wskazuje na mapie administracyjnej Polski województwa i ich stolice.	Wymienia jednostki podziału administracyjnego w Polsce.	Przedstawia trójstopniowy podział administracyjny; określa przynależność administracyjną swojej miejscowości.	Przedstawia podział Polski na krainy historyczno-etnograficzne.	Omawia zmiany, które zostały wprowadzone w podziale administracyjnym Polski w 1999 r.
15. Ludność Polski – rozmieszczenie i gęstość zaludnienia (2.2)	Wyjaśnia pojęcie gęstość zaludnienia podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia Polski; wymienia województwa o najmniejszej i największej gęstości zaludnienia.	Wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce.	Omawia przyczyny nierównomiernego zaludnienia Polski.	Charakteryzuje rozmieszczenie ludności w Polsce; analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce.	Porównuje zaludnienie wybranych regionów Polski lub krajów Europy.
16. Zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r. (2.3)	Podaje liczbę ludności Europy i Polski; odczytuje z wykresu informacje dotyczące zmiany liczby ludności Polski i Europy; Zna i wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty.	Wyjaśnia pojęcie współczynnik przyrostu naturalnego; oblicza przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty i saldo migracji; wymienia przyczyny strat ludności; podaje czynniki wzrostu liczby ludności po II wojnie światowej.	Oblicza współczynniki przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; opisuje zmiany liczby ludności Polski po 1945 r.; na podstawie wykresu przedstawia tendencje zmian liczby ludności Europy na tle innych kontynentów.	Analizuje przyczyny zmian liczby ludności Polski.	Analizuje skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce i w wybranych krajach Europy; przedstawia propozycje działań mających na celu zatrzymanie spadku liczby ludności w Polsce.
17. Migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie (2.4)	Zna i wyjaśnia pojęcia: migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, Polonia; wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją; wymienia przyczyny migracji w Europie i skutki migracji.	Podaje kierunki emigracji Polaków, wymienia główne skupiska Polonii; określa kierunki napływu imigrantów do Polski.	Opisuje fale migracji po II wojnie światowej; wymienia przyczyny emigracji Polaków.	Analizuje wykresy przedstawiające ruchy migracyjne; Wyjaśnia pojęcie kryzys migracyjny.	Formułuje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji; ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie; przewiduje, jakie skutki mogłaby wywołać emigracja z Polski.
18. Przyrost naturalny i rzeczywisty w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.5)	Zna i wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, saldo migracji, przyrost rzeczywisty; odczytuje z tabeli i wykresów informacje dotyczące przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego.	Oblicza saldo migracji, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty ludności; wymienia państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie.	Oblicza współczynnik przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; analizuje wykresy przedstawiające wskaźniki demograficzne; opisuje sytuację demograficzną w Polsce.	Opisuje zmiany liczby ludności i zmiany wskaźników demograficznych w Europie i w Polsce; opisuje sytuację demograficzną w wybranych krajach Europy.	Porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności w Polsce i w wybranych krajach Europy; określa tendencje zmian liczby ludności w Polsce i w Europie w latach 2030–2050.
19. Struktura wieku i płci ludności Polski (2.6)	Zna i wyjaśnia pojęcia: wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny i wiek poprodukcyjny, starzenie się społeczeństwa, struktura płci i wieku, piramida płci i wieku; podaje, czym zajmuje się GUS.	Wyjaśnia, jak skonstruowana jest piramida płci i wieku, odczytuje z niej informacje; określa na podstawie kształtu piramidy wiek społeczeństwa.	Omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; wymienia przyczyny starzenia się społeczeństwa.	Charakteryzuje strukturę demograficzną ludności wybranych krajów na podstawie piramidy płci i wieku; wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i płci.	Ocenia wpływ starzenia się społeczeństwa na sytuację ekonomiczną państwa; przedstawia propozycje rozwiązań dotyczących poprawy sytuacji demograficznej wybranych państw.
20. Struktura narodowościowa i religijna ludności Polski i wybranych państw europejskich (2.7)	Zna i wyjaśnia pojęcia: narodowość, mniejszość narodowa, starzenie się etniczna; wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce.	Na podstawie materiałów źródłowych przedstawia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce; wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkane przez mniejszości narodowe.	Na podstawie materiałów źródłowych przedstawia strukturę wyznaniową Polaków.	Omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce.	Na podstawie materiałów źródłowych omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości etnicznych w Polsce; na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia problemy mniejszości narodowych w Polsce.
21. Rozwój gospodarczy i jego wpływ na zatrudnienie (2.8)	Zna i wyjaśnia pojęcia: sektory gospodarki, produkt krajowy brutto (PKB), struktura zatrudnienia; przedstawia podział gospodarki na sektory.	Wyjaśnia, czym zajmują się poszczególne sektory gospodarki; wymienia wskaźniki określające poziom gospodarczy kraju; Wyjaśnia pojęcie reindustrializacja.	Określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności między Polską a wybranymi państwami europejskimi; przedstawia rolę usług w kształtowaniu PKB.	Opisuje zmiany zachodzące w gospodarce i w strukturze zatrudnienia na przestrzeni lat w Polsce i w Europie; porównuje strukturę zatrudnienia i PKB wybranych krajów Europy; wyjaśnia, czym jest sektor kreatywny.	Wykazuje znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju kraju; przedstawia przykładowe kryteria zaliczania państw do grupy krajów wysokorozwiniętych (np. kryteria Banku Światowego).

22. Poziom urbanizacji w Polsce i w Europie (2.10)	Zna i wyjaśnia pojęcia: urbanizacja, miasto, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja monocentryczna, aglomeracja policentryczna (konurbacja); wymienia nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie; podaje wartość wskaźnika urbanizacji w Polsce.	Wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi miast, podaje przykłady miast, które miały różne czynniki rozwoju; wymienia województwa o najniższym i najwyższym wskaźniku urbanizacji; wymienia pozytywne i negatywne aspekty życia ludności w wielkim mieście.	Opisuje rozmieszczenie miast w Polsce; wyjaśnia proces powstawania aglomeracji monocentrycznej i konurbacji; Wyjaśnia pojęcie suburbanizacji.	Analizuje poziom urbanizacji w Polsce i w Europie; wyjaśnia, na czym polega zrównoważona urbanizacja.	Analizuje proces powstawania i rozwoju miast na konkretnym przykładzie.
---	---	---	---	---	---

Dział 3. Gospodarka Polski na tle gospodarki Europy

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
24. Warunki rozwoju polskiego rolnictwa (3.1)	Zna i wyjaśnia pojęcia: rolnictwo, użytek rolny, mechanizacja, chemizacja, agroturystyka; wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa.	Opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; wskazuje na mapie regiony o korzystnych i niekorzystnych warunkach rozwoju rolnictwa.	Przedstawia na przykładach wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa w Polsce; wymienia korzyści i zagrożenia związane ze stosowaniem środków ochrony roślin.	Ocenia uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; – porównuje uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski z innymi państwami Europy.	Przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej.
25. Uprawy roślin i chów zwierząt w Polsce (3.2)	Zna i wyjaśnia pojęcia: użytkowanie ziemi, grunty orne, drób, trzoda chlewna, bydło, pogłowie zwierząt; wymienia najważniejsze rośliny uprawne oraz zwierzęta, których chów jest prowadzony w Polsce.	Wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych upraw roślin i obszary chowu zwierząt w Polsce wyjaśnia, od czego zależy rozmieszczenie upraw roślin i chowu zwierząt; odczytuje z wykresów dane dotyczące wybranych aspektów rolnictwa.	Przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze; wskazuje na mapie rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce.	Charakteryzuje wybrane rośliny uprawne, określając ich wymagania klimatyczne i glebowe; wyjaśnia, na czym polega polityka rolna państwa.	Opisuje wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze; podaje przykłady metod uprawy i chowu zwierząt niezagrożające środowisku.
26. Zmiany w strukturze przemysłu Polski (3.3)	Zna i wyjaśnia pojęcia: przemysł, transformacja gospodarki, restrukturyzacja, prywatyzacja, okręg przemysłowy; wymienia czynniki rozwoju przemysłu.	Przedstawia podział przemysłu na sekcje; omawia rolę przemysłu w gospodarce; wyjaśnia różnicę między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	Omawia czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury przemysłu w Polsce; wymienia i wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Polsce.	Wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; analizuje dane statystyczne dotyczące przemysłu; wymienia i wskazuje na mapie obszary SSE.	Określa poziom rozwoju przemysłu Polski; opisuje kierunki zmian w przemyśle.
27. Usługi i ich rola w rozwoju gospodarki (3.4)	Wyjaśnia pojęcie usługi; podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce.	Wymienia strukturę branżową usług; wymienia nazwy usług zanikających i rozwijających się.	Omawia rolę usług w gospodarce; przedstawia zmiany w strukturze branżowej usług w Polsce.	Analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach na przestrzeni lat.	Ocenia znaczenie usług dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.
28. Rozwój komunikacji w Polsce (3.5)	Zna i wyjaśnia pojęcia: transport, łączność, komunikacja, logistyka; rozróżnia rodzaje transportu; wskazuje na mapie regiony o najsłabszej dostępności komunikacyjnej.	Przedstawia strukturę transportu, łączności; podaje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach ładunków i pasażerów.	Wyjaśnia znaczenie transportu, łączności i komunikacji w funkcjonowaniu państwa; określa znaczenie internetu w komunikacji we współczesnym świecie.	Przedstawia rolę komunikacji we współczesnym świecie; omawia potrzebę modernizacji komunikacji; omawia wpływ logistyki na rynek pracy.	Ocenia znaczenie usług, w tym transportu, łączności i komunikacji dla jakości życia i rozwoju gospodarczego; podaje przykłady rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju transportu.
29., 30. Walory turystyczne Polski (3.7)	Zna i wyjaśnia pojęcia: dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo przyrodnicze, walory turystyczne; omawia, co wpływa na atrakcyjność turystyczną regionu i kraju.	Omawia walory turystyczne Polski; wskazuje na mapie regiony Polski o dużej atrakcyjności turystycznej; wyjaśnia, czym jest lista światowego dziedzictwa UNESCO.	Prezentuje atrakcyjność wybranych regionów turystycznych Polski; analizuje na podstawie danych statystycznych walory turystyczne Polski i innych krajów Europy.	Charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ludzkości położone w Polsce.	Wymienia najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe własnego województwa.
31. Sukcesy Polaków i polskich firm na arenie międzynarodowej (3.8)	Wyjaśnia pojęcia przedsiębiorczość, patriotyzm ekonomiczny; wymienia nazwiska Polaków, którzy osiągnęli międzynarodowy sukces, np. są laureatami Nagrody Nobla.	Wskazuje, co może mieć wpływ na sukces przedsiębiorstwa; wymienia nazwy polskich marek rozpoznawalnych na świecie.	Podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego; wymienia przykłady polskich przedsiębiorstw, które osiągnęły sukces na arenie międzynarodowej.	Charakteryzuje kryteria sukcesu wybranych polskich przedsiębiorstw.	Uzasadnia potrzebę wspierania polskiej przedsiębiorczości i gospodarki.
32. Mój wpływ na rozwój społeczno- - gospodarczy i kulturowy Polski (3.9)	Wyjaśnia pojęcie społeczeństwo obywatelskie; przedstawia cechy, które ma osoba przedsiębiorcza.	Rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego.	Opisuje na przykładzie wpływ jednostki na gospodarkę państwa; przedstawia cechy osób przedsiębiorczych.	Wyjaśnia, w jaki sposób różne działania obywatelskie wpływają na życie społeczno-gospodarcze państwa.	Analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym.

Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
34. Zagospodarowanie dorzecza a występowanie powodzi (4.1)	Zna i wyjaśnia pojęcia: stan wody, wezbranie, teren zalewowy, polder przeciwpowodziowy; wymienia miejsca, gdzie w Polsce najczęściej występują powodzie; wymienia przyczyny i skutki powodzi; opisuje, jak zachować się w czasie powodzi.	Wskazuje na mapie miejsca zagrożone powodzią; wymienia tradycyjne metody ochrony przeciwpowodziowej; podaje przykłady budowli hydrotechnicznych; podaje nazwy instytucji informujących o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych.	Opisuje wpływ warunków naturalnych i działalności człowieka na powstawanie powodzi; podaje sposoby zagospodarowania doliny rzecznej mające na celu ograniczenie skutków powodzi.	Wyjaśnia, dlaczego na Dolnym Śląsku i w Małopolsce występują powodzie; opisuje skutki powodzi.	Analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.
35. Warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze a rozwój energetyki (4.2)	Zna i wyjaśnia pojęcia: energetyka, odnawialne źródła energii, nieodnawialne źródła energii; podaje	Wymienia czynniki lokalizacji elektrowni i elektrociepłowni; wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach	Omawia sposób wykorzystania OZE do produkcji energii; przedstawia wady i zalety elektrowni jądrowych.	Omawia uwarunkowania rozwoju energetyki w wybranych regionach	Analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji

	podział surowców na odnawialne i nieodnawialne.	do budowy elektrowni: wiatrowych, słonecznych, wodnych.		Polski (w województwach pomorskim i łódzkim).	energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych lub ją ograniczające.
36. Rozwój dużych miast a strefy podmiejskie (4.3)	Zna i wyjaśnia pojęcia: aglomeracja, metropolia, strefa podmiejska; wymienia przyczyny przenoszenia się ludzi i firm z miast na tereny podmiejskie.	Wyjaśnia pojęcie suburbanizacja; przedstawia pozytywne i negatywne aspekty życia ludzi w wielkim mieście; opisuje warunki życia w strefie podmiejskiej.	Porównuje warunki życia w wielkim mieście i strefie podmiejskiej; wskazuje na mapie obszary metropolitalne Polski.	Omawia zmiany w strefach podmiejskich Warszawy i Krakowa.	Porównuje obszar metropolitalny Warszawy i Krakowa w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności.
37. Migracje a struktura wieku i zaludnienie na obszarach wiejskich (4.4)	Wyjaśnia pojęcie migracje wewnętrzne; podaje kierunki migracji wewnętrznych.	Wymienia przyczyny migracji; wymienia skutki migracji; potrafi korzystać z danych statystycznych (np. w roczniku statystycznym GUS).	Opisuje wpływ migracji na strukturę wieku mieszkańców i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na konkretnych przykładach gmin.	Analizuje na mapach tematycznych według gmin dane demograficzne, np. współczynnik salda migracji, zmiany zaludnienia, rozmieszczenie ludności w wieku poprodukcyjnym; przedstawia sytuację demograficzną wybranych gmin na podstawie map i danych statystycznych.	Porównuje sytuację demograficzną swojej gminy z innymi gminami.
38. Przemiany polityczne i gospodarcze po 1989 r. a struktura zatrudnienia (4.5)	Wyjaśnia pojęcia aglomeracja policentryczna (konurbacja), aglomeracja monocentryczna; podaje przykłady różnych aglomeracji, wskazuje je na mapie; wymienia gałęzie przemysłu dominujące w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	Wymienia skutki restrukturyzacji przemysłu po 1989 r.; wskazuje różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	Opisuje transformację gospodarki Polski po 1989 r.; omawia przemiany gospodarcze i strukturę zatrudnienia w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	Porównuje strukturę zatrudnienia i przemiany gospodarcze w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej na przestrzeni lat.	Analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia i przemiany gospodarcze w swoim regionie; wymienia miejsca związane z turystyką postindustrialną.
39. Transport a rozwój działalności gospodarczej (4.6)	Zna i wyjaśnia pojęcia: sieć transportowa, węzeł transportowy, centrum logistyczne, łączność.	Wskazuje na mapie Polski największe węzły kolejowe i drogowe; analizuje mapy sieci transportowej Trójmiasta.	Wyjaśnia, jak transport wpływa na rozwój gospodarki; wyjaśnia, dlaczego Trójmiasto jest ważnym węzłem komunikacyjnym.	Opisuje sieć transportową obszaru Trójmiasta.	Opisuje związki między transportem morskim i siecią dróg w pobliżu Trójmiasta a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych w Trójmieście.
40. Walory przyrodnicze i kulturowe a rozwój turystyki w wybranych regionach (4.7)	Zna i wyjaśnia pojęcia: turysta, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna; wymienia województwa o największym natężeniu ruchu turystycznego w Polsce.	Wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Pobrzeża Bałtyku i Małopolski.	Analizuje dane statystyczne i mapy dotyczące wielkości ruchu turystycznego w Polsce; przedstawia Pobrzeże Bałtyku i Małopolskę jako regiony turystyczne.	Porównuje turystykę Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; charakteryzuje wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa UNESCO.	Ocenia wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.

Dział 5. Własny region i moja mała ojczyzna

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
42. Położenie własnego regionu i źródła informacji na jego temat (5.1)	Zna i wyjaśnia pojęcia: region, ojczyzna, mała ojczyzna; lokalizuje na mapie Polski własny region; wyjaśnia, w jakim celu tworzy się regiony.	Wskazuje na mapie topograficznej własnego regionu najważniejsze obiekty geograficzne; podaje kryteria podziału Polski na regiony; wymienia źródła wiedzy o regionie.	Wyszukuje w różnych źródłach wiadomości oraz dane statystyczne o regionie, analizuje je i przedstawia.	Opisuje własny region pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i historycznym.	Proponuje własne kryteria podziału Polski na regiony.
43. Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu (5.2)	Zna i wyjaśnia pojęcia: makroregion, obszary chronione; wymienia elementy środowiska przyrodniczego.	Podaje sposób opisu środowiska przyrodniczego własnego regionu; korzysta z map tematycznych do opisywania własnego regionu.	Charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego własnego regionu.	Wśród cech środowiska przyrodniczego własnego regionu wskazuje walory przyrodnicze.	Przedstawia projekt wycieczki po własnym regionie.
44. Gospodarka regionu (5.4)	Podaje przykłady wskaźników charakteryzujących gospodarkę własnego regionu; podaje sposób opisu gospodarki własnego regionu.	Wyszukuje w Banku Danych Lokalnych informacje dotyczące gospodarki własnego regionu;.	Analizuje dane statystyczne dotyczące gospodarki własnego regionu; Wyjaśnia pojęcie inflacja.	Porównuje stan gospodarki własnego regionu ze stanem gospodarki w sąsiednich regionach i w całej Polsce.	Wskazuje własne propozycje zagadnień gospodarczych, które wyróżniają własny region.
45. Obserwacja zależności między elementami środowiska geograficznego (5.5)	Wyjaśnia pojęcie środowisko geograficzne; wymienia elementy środowiska geograficznego; wymienia metody poznawania środowiska geograficznego; wskazuje interesujące i ważne miejsca w swojej miejscowości.	Charakteryzuje walory turystyczne swojej miejscowości.	Opisuje środowisko geograficzne własnego regionu na podstawie zgromadzonych informacji.	Przedstawia zależności między elementami środowiska geograficznego w swojej miejscowości.	Podaje przykłady zależności między elementami środowiska geograficznego w skali globalnej; ma świadomość konieczności promowania walorów swojej miejscowości.
46., 47. Prezentowanie walorów własnego regionu i planowanie wycieczki krajoznawczej (5.6)	Wyjaśnia pojęcie krajoznawstwo; wymienia atrakcje turystyczne własnego regionu; podaje przykłady sposobów prezentacji walorów przyrodniczych i kulturowych.	Potrafi zaplanować wycieczkę krajoznawczą; wymienia narzędzia przydatne do planowania i realizacji wycieczki.	Opisuje walory przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i ocenia ich wpływ na rozwój turystyki.	Dobiera odpowiednie mapy w celu uzyskania szukanej informacji.	Przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność regionu jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukiwanych w różnych źródłach.
48., 49. Mała ojczyzna i jej atrakcje (5.8)	Wyjaśnia pojęcia mała ojczyzna, atrakcyjność obszaru; rozpoznaje w terenie charakterystyczne obiekty, decydujące o atrakcyjności własnego regionu.	Wskazuje specyficzne cechy najbliższego otoczenia.	Określa więzi łączące go z miejscem zamieszkania; wymienia organizacje lokalne działające na rzecz mieszkańców i środowiska społeczno- - przyrodniczego.	Przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej.	Przedstawia swoje propozycje budowania więzi emocjonalnych z małymi ojczyznami.
50. Zachowanie walorów środowiska geograficznego i mój wpływ na lokalną społeczność (5.9)	Wymienia problemy środowiska geograficznego w swoim regionie; podaje przykłady działań sprzyjające	Wymienia elementy środowiska w najbliższej okolicy, które powinny być szczególnie chronione.	Przedstawia walory przyrodnicze i kulturowe własnej małej ojczyzny;	Ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie.	Projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska

	zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.		wymienia formy ochrony przyrody występujące we własnym regionie.		geograficznego oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.
--	---	--	--	--	--

Podsumowania działów: uczeń utrwała i wykorzystuje wiadomości oraz umiejętności z lekcji danego działu.

Geografia – klasa 8

Wymagania edukacyjne

Dział 1. Azja – kontynent kontrastów

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
1. Azja – kontynent geograficznych kontrastów (1.1)	Wskazuje na mapie umowną granicę między Europą a Azją; odczytuje z mapy współrzędne geograficzne skrajnych punktów Azji; wymienia trzy rekordy geograficzne Azji; wyjaśnia pojęcie Pacyficzny Pierścień Ognia; wymienia typy klimatów występujących w Azji.	Opisuje położenie geograficzne Azji; oblicza rozciągłość południkową Azji; podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Azji; podaje przykłady geograficznych kontrastów Azji w odniesieniu do: ukształtowania terenu, klimatu, wód powierzchniowych; wymienia i wskazuje na mapie obszary aktywne i nieaktywne sejsmicznie; wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Azji.	Podaje konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Azji; charakteryzuje klimat Azji; wyjaśnia pojęcie obszar bezodpływowy, wskazuje przykłady takich obszarów na mapie Azji; opisuje zjawiska zachodzące na granicy płyt tektonicznych.	Uzasadnia na podstawie map ogólnogeograficznych i tematycznych, że Azja jest obszarem wielkich kontrastów geograficznych; wyjaśnia, jak powstaje tsunami; opisuje kontrasty roślinne; opisuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami.	Charakteryzuje Azję jako kontynent kontrastów gospodarczych; zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (elementy ukształtowania poziomego, ukształtowania powierzchni, wody powierzchniowe).
2. Wpływ klimatu monsunowego na rytm upraw i kulturę ryżu w Azji (1.2)	Wyjaśnia pojęcia: cyrkulacja powietrza, monsun; podaje, w jakim rytmie zmienia się kierunek monsunów; wymienia cechy klimatu monsunowego; wskazuje na mapie miejsca występowania klimatu monsunowego; charakteryzuje ryż jako podstawę wyżywienia mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej.	Wyjaśnia różnice w wilgotności powietrza podczas monsunu letniego i zimowego; podaje przykłady zastosowania ryżu w życiu codziennym mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; określa warunki uprawy ryżu; wyjaśnia, na czym polega tarasowanie stoków.	Wyjaśnia mechanizm powstawania monsunu letniego i zimowego; określa, czym jest kultura rolna, w szczególności: kultura ryżu; podaje nazwy kilku państw, w których jest uprawiany ryż; wskazuje na mapie obszary uprawy ryżu; wymienia odmiany ryżu ze względu na sposób uprawy (ryż mokry, ryż suchy).	Wykazuje zależność między występowaniem klimatu monsunowego a terenami uprawy ryżu w Azji; charakteryzuje aspekty kultury związanej z uprawą ryżu (kultura rolna, społeczna, kulinarna); wymienia głównych producentów i eksporterów ryżu na świecie.	Wyjaśnia znaczenie monsunu letniego dla rolnictwa i mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; wyszukuje dane na temat plonów i zbiorów ryżu; oblicza wartość plonów i zbiorów rolnych.
3. Japonia – gospodarka na tle warunków przyrodniczych i społeczno-kulturowych (1.3)	Określa położenie geograficzne Japonii; podaje nazwy czterech największych wysp Japonii; wymienia zagrożenia przyrodnicze Japonii; wskazuje przyczyny sukcesu gospodarczego Japonii; podaje przykłady produktów wytwarzanych w Japonii.	Charakteryzuje warunki przyrodnicze Japonii (ukształtowanie powierzchni, klimat); podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarczy Japonii; wymienia cechy kultury Japonii.	Wyjaśnia, dlaczego w Japonii występują wulkany, trzęsienia ziemi i tsunami; wymienia czynniki kształtujące klimat Japonii; wymienia cechy gospodarki Japonii; wymienia sposoby zapobiegania skutkom tajfunów, trzęsień ziemi i tsunami.	Opisuje konsekwencje położenia geograficznego Japonii; wyjaśnia, dlaczego Japonia jest obecnie jedną z najpotężniejszych i najnowocześniejszych gospodarek świata.	Omawia założenia systemów religijno-filozoficznych występujących w Japonii; opisuje warunki historyczne i kulturowe oraz określa ich wpływ na rozwój gospodarczy kraju.
4. Chiny – problemy demograficzne i znaczenie kraju w gospodarce światowej (1.4)	Określa położenie geograficzne Chin; podaje liczbę ludności w Chinach; wyjaśnia założenia polityki jednego dziecka; wskazuje na mapie obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Chinach; podaje przykłady produktów wytwarzanych w Chinach.	Analizuje wykresy demograficzne; wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Chinach; podaje cechy gospodarki Chin.	Wymienia wybrane wydarzenia historyczne, które wpłynęły na gospodarkę i demografię Chin; opisuje rozwój gospodarki Chin po II wojnie światowej; wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na zmiany współczynnika urodzeń w Chinach; przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin.	Wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na strukturę płci i wieku ludności Chin; analizuje zmiany wielkości zatrudnienia Chin według sektorów gospodarki na przestrzeni lat; przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin.	Ocenia wpływ decyzji politycznych na demografię i gospodarkę Chin; na podstawie dostępnych źródeł (mapy, wykresy klimatyczne) charakteryzuje środowisko przyrodnicze Chin; ocenia znaczenie Chin w gospodarce światowej.
5. Indie – kraj wielkich możliwości i kontrastów społecznych (1.5)	Określa położenie geograficzne Indii; wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Indii; podaje liczbę ludności Indii; wyjaśnia pojęcie kasta.	Charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Indii; podaje cechy klimatu zwrotnikowego wilgotnego (monsunowego); wymienia wybrane kontrasty społeczne w Indiach;	Przedstawia wpływ procesów geologicznych na ukształtowanie powierzchni Indii; opisuje wpływ klimatu na rolnictwo w Indiach; wyjaśnia, na czym polega system kastowy społeczeństwa w Indiach.	Przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii Indii; porównuje zmiany demograficzne Indii na przestrzeni lat; wymienia podstawowe założenia hinduizmu.	Przedstawia Indie jako kraj kontrastów społecznych, ale i wielkich możliwości; przedstawia propozycje działań mających na celu zniwelowanie różnic w poziomie życia ludności Indii.

		podaje przykłady problemów demograficznych i społecznych Indii.			
6. Bliski Wschód – różnorodność kulturowa i konflikty zbrojne (1.6)	Wyjaśnia pojęcie Bliski Wschód, określa jego granice, wskazuje ten region na mapie; wymienia cechy środowiska przyrodniczego Bliskiego Wschodu; podaje przyczyny i konsekwencje konfliktów na Bliskim Wschodzie; wyjaśnia pojęcie uchodźca.	Wymienia cechy klimatu podzwrotnikowego suchego i zwrotnikowego suchego, wskazuje obszary ich występowania; podaje charakterystyczne cechy wód powierzchniowych regionu; charakteryzuje ludność Bliskiego Wschodu; wymienia tereny sporne na Bliskim Wschodzie.	Wymienia państwa Bliskiego Wschodu, wskazuje je na mapie; opisuje konflikt izraelsko- - palestyński; określa, czym jest tzw. Państwo Islamskie; przedstawia sytuację uchodźców z krajów Bliskiego Wschodu; wyjaśnia pojęcie arabska wiosna.	Wymienia podstawowe założenia islamu, chrześcijaństwa i judaizmu; wyjaśnia, w jaki sposób warunki przyrodnicze wpływają na militarne znaczenie wybranych części Bliskiego Wschodu; na podstawie dostępnych źródeł omawia konflikty na Bliskim Wschodzie; omawia sytuację Kurdów.	Opisuje sytuację kobiet w krajach Bliskiego Wschodu; analizuje związek między konfliktami na Bliskim Wschodzie a kryzysem migracyjnym w Europie.
7. Zasoby ropy naftowej i rozwój gospodarczy Bliskiego Wschodu (1.7)	Podaje, do jakiej grupy surowców należy ropa naftowa, wymienia przykłady zastosowań tego surowca; określa położenie geograficzne Zatoki Perskiej; podaje przykłady inwestycji dzięki dochodom ze sprzedaży ropy naftowej.	Wymienia obszary występowania ropy naftowej na Bliskim Wschodzie i państwa o największych zasobach tego surowca na świecie; podaje przykłady wskaźników służących do porównania rozwoju gospodarczego i społecznego państw.	Podaje nazwy państw leżących w rejonie Zatoki Perskiej, określa ich położenie na mapie; wymienia państwa o największym wydobyciu ropy naftowej na świecie; omawia rolę OPEC, wymienia przykłady państw wchodzących w skład tej organizacji.	Charakteryzuje Arabię Saudyjską jako przykład naftowego giganta; podaje kryteria potrzebne do wyliczenia wskaźnika HDI; wyjaśnia pojęcie embargo; porównuje poziom gospodarczy i poziom życia ludności wybranych krajów Bliskiego Wschodu.	Na podstawie mapy wskaźnika HDI na świecie charakteryzuje poziom rozwoju ludności w wybranych państwach; przedstawia propozycje działań pozwalających utrzymać wysoki poziom rozwoju gospodarczego państwom wydobywającym ropę naftową po jej wyczerpaniu.

Dział 2. Afryka – wybrane zagadnienia

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
9. Położenie Afryki i jego wpływ na klimat kontynentu (2.1)	Określa położenie geograficzne Afryki; wymienia nazwę najwyższego szczytu tego kontynentu, podaje przykłady rzek i jezior Afryki; wyjaśnia pojęcia: pasat, deszcz zenitalny; wymienia typy klimatów występujących w Afryce, wskazuje na mapie miejsca ich występowania; podaje czynniki kształtujące klimat Afryki.	Charakteryzuje linię brzegową Afryki; wymienia cechy ukształtowania powierzchni tego kontynentu; charakteryzuje czynniki kształtujące klimat Afryki; oblicza wartość temperatury na określonej wysokości.	Wyjaśnia mechanizm powstawania pasatów; na podstawie klimatogramów opisuje klimat Afryki; omawia rozkład wyżów i niżów barycznych w strefie międzyzwrotnikowej; charakteryzuje środowisko przyrodnicze Afryki.	Przedstawia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej; omawia wpływ prądów morskich na klimat Afryki; wyjaśnia, jak powstały Wielkie Rowy Afrykańskie.	Wykazuje zależność między cyrkulacją powietrza a wielkością opadów w Afryce; zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (oceany, morza, zatoki, wyspy, półwyspy, krainy geograficzne, rzeki, jeziora Afryki).
10. Strefowość klimatyczno- - roślinno-glebową w Afryce (2.2)	Wymienia strefy klimatyczno- - roślinno-glebowe Afryki, wskazuje na mapie miejsca ich występowania; wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem o wyraźnej strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; wyjaśnia pojęcia: wilgotny las równikowy, sawanna, pustynia, makia, rzeka okresowa, rzeka epizodyczna.	Opisuje klimat stref klimatycznych Afryki na podstawie klimatogramów; wymienia strefy roślinne Afryki; podaje typy gleb występujących w Afryce; wymienia czynniki astrefowe wpływające na zróżnicowanie krajobrazów Afryki.	Opisuje strefy klimatyczno- -roślinno-glebowe Afryki; wskazuje obszary z dostatecznymi oraz bardzo dużymi sumami opadów atmosferycznych, a także obszary suche; charakteryzuje wody powierzchniowe Afryki.	Analizuje mapy klimatyczne, glebowe i roślinne Afryki; podaje przykłady astrefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; wyjaśnia pojęcie: las namorzynowy.	Wykazuje związek między klimatem, roślinnością a glebami i omawia ich wpływ na kształtowanie krajobrazu; wskazuje, jaki wpływ na rozwój rolnictwa ma wielkość opadów atmosferycznych w różnych regionach Afryki.
11. Zróżnicowanie rolnictwa w Afryce (2.3)	Wyjaśnia pojęcia: kolonializm, pustynnienie; wymienia czynniki utrudniające rozwój gospodarczy państw Afryki; podaje przykłady roślin uprawianych w Afryce.	Wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa Afryki; wymienia skutki gospodarowania ziemią; podaje przyczyny pustynnienia Sahelu, wskazuje ten region na mapie; wymienia cechy rolnictwa tradycyjnego.	Charakteryzuje warunki naturalne i formy gospodarowania w strefie Sahelu; wyjaśnia pojęcie degradacja gleby i tłumaczy, na czym polega ten proces; przedstawia działania służące rozwojowi nowoczesnego rolnictwa w Afryce.	Na podstawie map lub innych źródeł porównuje warunki przyrodnicze strefy Sahelu z innym wybranym obszarem Afryki; przedstawia możliwe działania na rzecz zatrzymania i odwrócenia procesu pustynnienia w strefie Sahelu.	Omawia wpływ kolonializmu na sytuację gospodarczą i społeczną państw Afryki; wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem bardzo różnorodnym pod względem przyrodniczym, kulturowym i gospodarczym; wymienia przykłady działań, które mogą służyć rozwojowi rolnictwa w Afryce.

12. Przyczyny i skutki niedożywienia ludności Afryki na przykładzie Etiopii (2.4)	Opisuje położenie geograficzne Etiopii lub innego państwa; wyjaśnia pojęcia: głód, głód utajony, niedożywienie; wymienia przyczyny głodu w Afryce; wymienia skutki głodu.	Na podstawie mapy wymienia państwa Afryki cechujące się wysokim wskaźnikiem głodu; wymienia naturalne i społeczno-gospodarcze przyczyny głodu w Etiopii lub w innym państwie afrykańskim.	Podaje przykłady działań mających na celu likwidowanie przyczyn głodu w Afryce; wyjaśnia, czym zajmuje się FAO.	Wyjaśnia, dlaczego materialna pomoc humanitarna jest nieefektywna; omawia rolę misji w rozwiązywaniu problemu głodu w Afryce.	Wykazuje zależność między warunkami przyrodniczymi a występowaniem głodu w innych niż Etiopia krajach Afryki.
13. Przyczyny i skutki rozwoju turystyki na przykładzie Kenii (2.5)	Opisuje położenie geograficzne Kenii lub innego kraju z dobrze rozwiniętą turystyką; wyjaśnia, dlaczego w Kenii lub w wybranym innym państwie rozwinęła się turystyka; wymienia czynniki utrudniające rozwój turystyki w wybranym państwie.	Określa, w której strefie klimatycznej i krajobrazowej znajduje się Kenia lub inne państwo z dobrze rozwiniętą turystyką; charakteryzuje walory przyrodnicze i kulturowe tego państwa; wyjaśnia pojęcia: turystyka masowa, turystyka zrównoważona.	Charakteryzuje klimat Kenii lub innego wybranego państwa afrykańskiego z dobrze rozwiniętą turystyką; podaje przykłady parków narodowych i ich atrakcji w omawianym państwie; wymienia działania podejmowane na rzecz rozwoju turystyki w Kenii lub innym omawianym państwie afrykańskim.	Analizuje ruch turystyczny w Kenii lub wybranym państwie na podstawie danych statystycznych; przedstawia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki.	Wyjaśnia, jakie znaczenie dla wzrostu gospodarczego Kenii lub innego państwa afrykańskiego ma rozwój turystyki; proponuje miejsca w omawianym państwie, w których warto spędzić wakacje.
14. Rozwój tradycyjnej i nowoczesnej gospodarki w Afryce (2.6)	Na podstawie map podaje przykłady państw o najniższej i najwyższej wartości PKB na osobę oraz najwyższym i najniższym wskaźniku HDI; wymienia przyczyny różnicowania gospodarczego krajów Afryki; na podstawie map wymienia główne cechy gospodarki wybranych państw afrykańskich.	Podaje przyczyny niskiej efektywności rolnictwa w wielu krajach Afryki; wymienia cechy poszczególnych sektorów gospodarki wybranych państw Afryki; podaje dziedziny gospodarki, które współcześnie intensywnie rozwijają się w państwach Afryki.	Wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarki w państwach afrykańskich; wymienia czynniki hamujące wzrost gospodarczy; podaje przykłady produktów rolnych i głównych producentów wybranych towarów wśród państw afrykańskich; na podstawie danych określa, jaką część afrykańskich towarów eksportowanych i importowanych stanowią towary przetworzone, a jaką – nieprzetworzone.	Na podstawie map i innych źródeł wiedzy charakteryzuje gospodarki wybranych państw Afryki i porównuje je między sobą; porównuje wartość PKB na osobę i wskaźniki HDI państw Afryki z innymi państwami świata; wyjaśnia, dlaczego oparcie gospodarki na eksporcie nieprzetworzonych surowców mineralnych wpływa niekorzystnie na rozwój państwa.	Ocenia rolę poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju RPA, Czadu, Kenii, Nigerii i innych państw Afryki; wymienia organizacje zrzeszające kraje afrykańskie, podaje zakres ich działalności.

Dział 3. Ameryka – wybrane zagadnienia

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
16. Środowisko przyrodnicze Ameryki (3.1)	Wyjaśnia pojęcia: Ameryka, Nowy Świat, Ameryka Środkowa, rozciągłość południkowa, pampa, preria; wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową; wymienia na podstawie mapy nazwy geograficzne skrajnych punktów Ameryki; podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki; podaje nazwy najwyższych szczytów, najdłuższych rzek, największych jezior Ameryki.	Przedstawia podział Ameryki i wskazuje wymienione regiony na mapie; opisuje położenie geograficzne Ameryki; wskazuje na mapie skrajne punkty Ameryki i określa ich współrzędne geograficzne; wymienia skutki dużej rozciągłości południkowej Ameryki; wyjaśnia, na czym polega południkowy układ rzeźby Ameryki; wskazuje na mapie Ameryki miejsca aktywne sejsmicznie.	Oblicza rozciągłość południkową Ameryki w stopniach i w kilometrach; charakteryzuje środowisko przyrodnicze Ameryki (ukształtowanie powierzchni, wody, roślinność); wskazuje na mapie charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej rzeki, jeziora, góry, wyżyny, niziny, depresje i pustynie; opisuje układ głównych krain geograficznych.	Wyjaśnia zależność między przebiegiem granic płyt tektonicznych a ukształtowaniem powierzchni Ameryki oraz występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; analizuje, jak układ głównych krain geograficznych wpływa na klimat, w tym opisuje, na czym polega rola gór jako bariery uniemożliwiającej swobodny przepływ mas powietrza; porównuje środowisko przyrodnicze Ameryki Północnej i Ameryki Południowej.	Analizuje zależność między rozciągłością południkową i ukształtowaniem powierzchni a wybranymi elementami środowiska przyrodniczego Ameryki; zaznacza na mapie konturowej charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej obiekty geograficzne (góry, wyżyny, niziny, depresje, pustynie, rzeki, jeziora).
17. Klimat Ameryki (3.2)	Wyjaśnia pojęcia: tornado, cyklon tropikalny; wymienia czynniki kształtujące klimat Ameryki; odczytuje dane z wykresów klimatycznych; podaje przykłady prądów morskich wpływających wybrzeża Ameryki; wskazuje na mapie regiony występowania tornad i cyklonów tropikalnych.	Wyjaśnia pojęcia: Aleja Tornad, skala F, skala Saffira-Simpsona; wymienia strefy klimatyczne Ameryki i wskazuje na mapie obszary ich występowania; wyjaśnia, jak poszczególne czynniki klimatotwórcze wpływają na klimat Ameryki; omawia przyczyny	Omawia czynniki kształtujące klimat Ameryki; podaje przyczyny przekształcenia większości prairii w obszary rolnicze; wyjaśnia mechanizm powstawania tornada i cyklonu tropikalnego; przedstawia konsekwencje katastrofalnych zjawisk przyrodniczych w Ameryce.	Wskazuje obszar występowania cyklonów tropikalnych na kuli ziemskiej; wymienia nazwy cyklonów tropikalnych w różnych częściach świata.	Analizuje skalę zagrożeń meteorologicznych w Ameryce Północnej.

		powstawania tornad i cyklonów tropikalnych.			
18. Amazonia – gospodarka i ekologia (3.3)	Podaje obszary występowania wilgotnych lasów równikowych; wyjaśnia pojęcia: dorzecze, system rzeczny; określa położenie geograficzne Amazonii; opisuje warunki życia rdzennej ludności Amazonii; wyjaśnia pojęcie wylesianie (deforestacja); wymienia przyczyny wylesiania Amazonii; podaje przykłady korzyści gospodarczych i przykłady negatywnych skutków wynikających z wylesiania Amazonii.	Charakteryzuje klimat Amazonii na podstawie wykresu klimatycznego; omawia cechy środowiska lasów równikowych, w tym faunę i florę; wymienia zasoby przyrodnicze Amazonii; omawia gospodarcze wykorzystanie Amazonii; wymienia problemy rdzennej ludności Amazonii; wymienia i omawia skutki wylesiania Amazonii.	Opisuje cechy środowiska przyrodniczego Amazonii; przedstawia dowody olbrzymiej bioróżnorodności lasów Amazonii; omawia ekologiczne skutki wylesiania Amazonii; podaje przykłady działań zapewniających zrównoważone wykorzystanie gospodarcze Amazonii.	Podaje dowody na wyjątkowość świata przyrody Amazonii; przedstawia zestawienie zysków i strat (bilans) gospodarczego wykorzystania Amazonii.	Omawia działania mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii; przedstawia własne propozycje działań służących poprawie warunków życia rdzennej ludności.
19. Sytuacja rdzennej ludności Ameryki i cechy wielkich miast (3.4)	Wyjaśnia pojęcia: asymilacja, urbanizacja, megalopolis, slumsy, fawela; podaje przykłady współczesnych problemów rdzennych społeczności Ameryki; wymienia cechy megalopolis na przykładzie megalopolis BosWash; podaje przykłady wielkich miast Ameryki, wskazuje je na mapie; wymienia przyczyny powstawania slumsów (faweli).	Wymienia kierunki napływu ludności na teren Ameryki; wyjaśnia pojęcie urbanizacja; wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji; przedstawia proces powstawania megalopolis; opisuje warunki życia w faweli.	Opisuje proces zasiedlania Ameryki; charakteryzuje warunki życia rdzennej ludności Ameryki przed przybyciem Europejczyków i w trakcie kolonizacji; podaje różnice między aglomeracją a megalopolis.	Opisuje sytuację rdzennej ludności, wskazuje jej udział we współczesnych społeczeństwach Ameryki, wymienia jej problemy; wymienia przykłady działań mających na celu pielęgnowanie tradycji i kultury ludów pierwotnych w Ameryce; wyjaśnia, czym jest Deklaracja praw ludów tubylczych ONZ.	Charakteryzuje kultury prekolumbijskie; proponuje własne rozwiązania służące poprawie sytuacji ludności mieszkającej w slumsach; przedstawia swoje propozycje działań mających poprawić sytuację rdzennej ludności Ameryki.
20. Rola Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej (3.5)	Wyjaśnia pojęcie: PKB, PKB per capita (PKB na osobę); korzysta z danych statystycznych, wskazuje w nich pozycję Stanów Zjednoczonych na świecie; – wymienia przyczyny sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych.	Podaje argumenty potwierdzające fakt, że gospodarka Stanów Zjednoczonych należy do największych na świecie; wymienia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych; wyjaśnia pojęcie gospodarstwo towarowe.	Charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych; dzieli źródła sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze oraz je charakteryzuje.	Opisuje gospodarkę Stanów Zjednoczonych; wyjaśnia pojęcia: liberalizm gospodarczy, rośliny modyfikowane genetycznie.	Ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych statystycznych.
21. Dolina Krzemowa jako przykład technopolii (3.6)	Wyjaśnia pojęcia: technopolia, przemysł high-tech; określa położenie geograficzne Doliny Krzemowej; podaje czynniki rozwoju technopolii; wymienia towary lub usługi, które powstały w Dolinie Krzemowej.	Wyjaśnia pojęcia: gospodarka oparta na wiedzy (GOW), park naukowo-technologiczny, przedsiębiorstwo start-up; wymienia czynniki, które umożliwiły rozwój Doliny Krzemowej.	Przedstawia proces rozwoju Doliny Krzemowej; podaje przykłady przedsiębiorstw z Doliny Krzemowej.	Opisuje etapy funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw w technopolii; podaje przykłady wpływu technopolii na gospodarkę i życie ludności.	Ocenia wpływ przemysłu nowoczesnych technologii na rozwój gospodarki Stanów Zjednoczonych; ocenia możliwość powstania technopolii w Polsce.

Dział 4. Australia i Oceania – wybrane zagadnienia. Obszary okołobiegunowe

Temat	Dopuszczająca	Dostateczna	Dobra	Bardzo dobra	Celująca
23. Australia i Oceania – środowisko przyrodnicze (4.1)	Określa położenie geograficzne Australii i Oceanii; wymienia nazwy: najwyższego szczytu, najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii wraz z Oceanią; wymienia nazwy: najwyższego szczytu najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii; odczytuje dane z wykresów klimatycznych; wyjaśnia pojęcia:	Charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii; wymienia pustynie Australii i wskazuje je na mapie; wymienia strefy klimatyczne w Australii; charakteryzuje wody powierzchniowe Australii; podaje przykłady endemitów w Australii; wyjaśnia, jak powstała Wielka Rafa Koralowa, wskazuje ją na mapie.	Omawia podział Oceanii; wyjaśnia, w jaki sposób powstają wyspy; charakteryzuje klimat Australii na podstawie wykresów klimatycznych; omawia zasoby wód artestyjskich i rolę w gospodarce Australii; wyjaśnia, jak pozyskuje się wodę ze studni artestyjskiej.	Wymienia czynniki kształtujące klimat Australii, omawia ich wpływ na klimat; podaje cechy, które odróżniają Australię od innych kontynentów; wyjaśnia przyczyny różnic między sumami opadów na wschodnim i zachodnim wybrzeżu Australii.	Wyjaśnia, jak powstają atol i laguna; omawia wpływ klimatu na zasoby wodne Australii.

	rzeka epizodyczna, studnia artezyjska, endemit, basen artezyjski.				
24. Australia – rozmieszczenie ludności i cechy gospodarki (4.2)	Wymienia największe miasta Australii i wskazuje je na mapie; pokazuje na mapie miejsca o małej i dużej gęstości zaludnienia; podaje główne cechy gospodarki Australii; wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego Australii.	Przedstawia proces zasiedlania Australii; opisuje ludność Australii; przedstawia strukturę użytkowania ziemi; wymienia cechy rolnictwa oraz wymienia cechy przemysłu Australii.	Omawia sytuację Aborygenów przed przybyciem Europejczyków i w trakcie kolonizacji; omawia uwarunkowania przyrodnicze rozwoju rolnictwa; podaje zasoby mineralne Australii; omawia rolę usług w gospodarce Australii.	Omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności; na podstawie map tematycznych charakteryzuje gospodarkę Australii; omawia handel zagraniczny Australii.	Wykazuje związek pomiędzy warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem ludności; wykazuje związek między warunkami przyrodniczymi a gospodarką Australii.
25. Środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki (4.3)	Wyjaśnia pojęcia: Arktyka, Antarktyka, lądolód, nunatak; określa położenie geograficzne Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; podaje przykłady roślin i zwierząt Arktyki i Antarktyki.	Wyznacza na mapie granice Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; opisuje krajobraz Arktyki i Antarktydy; na podstawie klimatogramów opisuje klimat Arktyki i Antarktyki.	Wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych; podaje status międzynarodowy Antarktydy określony w Układzie Antarktycznym; wymienia rdzennych mieszkańców Arktyki.	Porównuje cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych.	Wyjaśnia zależność między wysokością górowania Słońca nad widnokresem a długością trwania dnia i nocy na obszarach okołobiegunowych; przedstawia historię odkryć polarnych.
26. Badania naukowe w Arktyce i Antarktyce (4.4)	Podaje przyczyny zainteresowania człowieka obszarami polarnymi; opisuje warunki życia w Arktyce lub Antarktyce.	Wymienia rodzaje badań prowadzonych w stacjach polarnych; wskazuje cele współczesnych badań w Arktyce i Antarktyce; wyszukuje w internecie nazwiska Polaków badających obszary polarne, zwłaszcza w kontekście zmian klimatu.	Omawia uwarunkowania prawne dotyczące prowadzenia badań naukowych w Arktyce i Antarktyce; wyszukuje dane na temat zmian klimatycznych skutkujących zmianą zlodzenia w obszarach polarnych.	Wymienia cele badań aktualnie prowadzonych w wybranych obszarach polarnych; opisuje osiągnięcia Polaków w badaniach obszarów polarnych; porównuje warunki życia w Arktyce i Antarktyce.	Wykazuje konieczność prowadzenia badań w obszarach polarnych; prezentuje samodzielnie zebrane dane, które świadczą o tym, że środowisko obszarów okołobiegunowych jest wrażliwe na zmiany klimatu; ocenia znaczenie badań polarnych dla gospodarki i nauki.

Podsumowania działów: uczeń utrwała i wykorzystuje wiadomości oraz umiejętności z lekcji danego działu.